

We Lwowie, dnia 1. lutego 1907.

Aleg. 54

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przeobrażeń i robót inwestycyjnych w głównym gmachu kraj. szpitala powsz. we Lwowie — budowy pawilonu dla chorych zakaźnych — tudzież o postępie czynności w sprawie budowy nowych klinik przy szpitalu lwowskim.

Wysoki Sejmie!

Niekorzystne warunki pomieszczenia chorych w szpitalu powszechnym we Lwowie z powodu rozlicznych braków natury technicznej budynku były, i są od szeregu lat przedmiotem nieustannych trosk Wydziału krajowego, który też od chwili objęcia szpitali w Zarząd kraju — przez liczne częściowe rekonstrukcje jako to: dobudowanie skrzydła frontowego, nowe pokrycie dachu, urządzenie schodów kamiennych, stopniowe wprowadzenie światła elektrycznego, restauracya korytarza przy głównem wejściu, izby przyjęcia chorych i tp. starał się o uchylenie panujących wadliwości i wprowadzenie możliwych w danych warunkach ulepszeń.

W obec jednak znacznego wzrostu liczby chorych szukających opieki w kraj szpitalu lwowskim i w miarę postępu nauki i coraz wyższych wymogów, stawianych do krajowych zakładów leczniczych — dokonywane częściowe rekonstrukcje w nieznaczej tylko mierze uchylały panujące w szpitalu powyższym braki, i czyniły zadość wzrastającym jego potrzebom tak, iż zakład tej miary jak krajowy szpital powszechny we Lwowie bez gruntownych przeobrażeń i asanacyi w obecnym stanie pozostawiony być nie może, jeśli ma sprostać ciężącym nań zadaniom i spełniać je należycie.

Dwie są główne przyczyny wadliwości i braków szpitala lwowskiego. Jedną tkwi w wadliwej strukturze gmachu zbudowanego pierwotnie dla innego celu — druga w niedostatecznych rozmiarach tegoż gmachu wobec ustalonych normalnych potrzeb szpitala. Trudności stąd wynikające wzmogły się jeszcze bardziej z chwilą pomieszczenia w głównym gmachu szpitala dwóch klinik a mianowicie kliniki ocznej i dermatologicznej, dla których w myśl odnośnej umowy z r. 1892 wydzielonych być musiało kilkanaście ubikacyi, co spowodowało jeszcze dotkliwszy brak pomieszczenia dla chorych innych oddziałów, tak że szpital widział się zmuszonym

dla rozlokowania chorych użyć nawet ubikacji suterrenowych, nieodpowiadających najprymitywniejszym wymogom higienicznym i sanitarnym.

Rażące te stosunki stwierdziła też komisya Wys. Sejmu na ubiegłej sesyi i wyczerpująco przedstawił je kraj. inspektor szpitali w raporcie swym o szpitalu lwowskim załączonym do sprawozdania z czynności Depart. V. Wydziału kraj. Wys. Sejmowi obecnie przedłożonego.

Wydział krajowy nie zapoznawał bynajmniej tego stanu rzeczy i żywo odczuwał nagłą potrzebę zaradzenia panującym niedostatkom.

Przeprowadzenie atoli gruntownej asanacyi i przeobrażeń w głównym gmachu szpitala celem stworzenia lepszych i odpowiedniejszych warunków pomieszczenia chorych zależnem jest od uchylenia bodaj jednej z tamujących przeszkód a więc łączy się ściśle ze sprawą przeniesienia wyżej wymienionych dwóch klinik zajmujących poważną część lokalności szpitalnych do osobnego gmachu którego budowa łącznie z brakującymi jeszcze klinikami dla chorób nerwowych i laryngologii już w najbliższej przyszłości jest zamierzoną.

Wzgląd na skreślone tu okoliczności był jednym z powodów, dla których Wydział krajowy w toku odnośnych rokowań z c. k. Rządem o budowę brakujących klinik oświadczył się za obszerniejszą alternatywą projektu budowy klinik uniwersyteckich obejmującą i pomieszczenie klinik ocznej i dermatologicznej, mimo że wynikiem stąd zwiększenie wydatku funduszu krajowego na cele budowy nowych gmachów dla brakujących klinik.

Ponieważ — jak to poniżej przedstawimy — z postępu czynności, w sprawie budowy nowych klinik wnioskować można, iż budowa ta już w przyszłym roku podjęta zostanie — Wydział krajowy uznał, że obecnie nadeszła chwila, w której przystąpić należy do ułożenia programu robót rekonstrukcyjnych w gmachu szpitala — i zarządził wypracowanie tego programu tudzież kosztorysu przez fachową komisję złożoną z sił lekarskich, technicznych i administracyjnych.

Program tych inwestycyi i przeobrażeń oraz kosztorys wydatków, który Wys. Sejmowi przedkładamy, ma na celu przedewszystkiem odpowiadający wymogom higienicznym rozkład poszczególnych oddziałów chorych.

Pomnożenie i należyte urządzenie łazienek i wychodków. Wprowadzenie wentylacyi i ulepszenie oświetlenia. Ułożenie nowych posadzek, ustawienie pieców, doprowadzenie wody z własnej studni, wstawienie nowych okien i drzwi.

Urządzenie większej liczby pokoi dla chorych klasowych. Pomieszczenie dla 7-miu sekundaryuszów, którzy obecnie dla braku miejsca mieszkać muszą poza szpitalem. Rozszerzenie mieszkania dla Sióstr Miłosierdzia. Urządzenie kurytarzy do cyrkulacyi i na dzienny pobyt chorych. Uzupełnienie inwentarza ruchomego tak dla kuchni szpitalnej jako też i na oddziałach chorych. Zamknięcie zabudowania szpitala ogrodzeniem kratowem i tp.

Potrzebę tych inwestycyi i ulepszeń, tudzież braki pod tym względem panujące podnosi i uzasadnia szczegółowo wyżej powołane sprawozdanie kraj. inspektora szpitali — i znalazły one wyraz w sprawozdaniu komisyi Wys. Sejmu a wobec tego wstrzymujemy się tutaj od powtarzania tych szczegółów.

Dla przeprowadzenia jednak zamierzonej programem asanacyi oddziałów szpitalnych nie wystarczy usunięcie klinik z gmachu szpitala — lecz koniecznem jest również usunięcie istniejącego w tym gmachu oddziału obserwacyjnego — względnie umieszczenia go w pawilonie przeznaczonym dla chorych zakaźnych — a natomiast wybudowanie nowego pawilonu dla chorych tej kategorii.

Zbudowanie nowego pawilonu dla zakaźnych wskazane także i z tego względu, że obecny pawilon izolacyjny przerobiony z prywatnego pomieszczenia nie odpowiada od dawna swemu celowi, nie dopuszcza bowiem z powodu ciasnoty należytej segregacyi chorych i prawidłowego stosowania zabiegów leczniczych, stwarzając nadto z powodu wadliwości technicznych niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia personelu zatrudnionego przy obsłudze chorych.

W myśl skreślonego programu postanowił Wydział krajowy przenieść oddział obserwacyjny z budynku głównego szpitala do obecnego pawilonu chorych

zakaźnych, uznaje bowiem za konieczne utrzymanie tego oddziału przy szpitalu, pomimo utworzenia w przyszłości kliniki neurologiczno-psychiatrycznej a to z następujących powodów: Główną wartość oddziału obserwacyjnego przy szpitalu stanowi fakt, iż jest on jedyną w kraju stacją dla chorych umysłowo tak sytuowaną, że zapewnia pacjentom dyskrecję pod ochroną leczenia szpitalnego, której nie da ani zakład Kulparkowski ani klinika psychiatryczna.

Ochrona taka pożądana jest zwłaszcza dla chorych nerwowo z pośród inteligencji w początkach choroby umysłowej, która może być tylko krótkotrwała i uleczalna.

Chorzy tacy umieszczeni przedwcześnie i bez konieczności w zakładzie Kulparkowskim lub klinice psychiatrycznej, choćby wyszli stamtąd po kilku lub kilkunastu dniach zupełnie zdrowi, byłiby wobec dzisiejszych pojęć niejako napiętnowani mianem umysłowo chorych, które zaciążyłyby mogło dotkliwie nad ich przyszłością a nawet ją zupełnie zwichnąć.

Oddział taki skupia nadto ważne sprawy ubezpieczeń od wypadków kazuistykę sądowo-lekarską sięgającą nieraz głęboko w dół całych rodzin — oraz wiele innych zawikłanych wypadków psychicznych.

Wprawdzie klinika pewną część ich zabierze, zawsze jednak pozostaną sprawy z natury swej do kliniki się nie nadające.

Klinika psychiatryczna nie zastąpi oddziału obserwacyjnego szpitala, który przyjmuje wszystko, co życie dzień po dniu z nizin niedoli mu przynosi, podczas gdy klinika mając na względzie cele dydaktyczne, wybiera te wypadki, które do tych celów się nadają. Nie można też pominąć uwagi, iż szpital jest szkołą dla młodych lekarzy, którzy im wszechstronniej zapoznają się z zakresem działania, tem większe oddadzą społeczeństwu przysługi.

Sąsiedztwo kliniki psychiatrycznej nie może też i nie powinno służyć za argument przeciw utrzymaniu oddziału obserwacyjnego przy szpitalu — lecz owszem nakłada obowiązek przeciwstawienia temu uniwersyteckiemu zakładowi własnego krajowego oddziału pod kierownictwem zdolnego i doświadczonego psychiatry, któryby oddział ten utrzymywał na wyżynie wymagań społeczeństwa i nauki.

Przystępując do kosztów projektowanych przeobrażeń w głównym gmachu szpitala tudzież budowy pawilonu dla chorych zakaźnych i sposobu ich pokrycia, Wydział krajowy zaznacza, iż według przedłożonych kosztorysów i programów tych robót koszt ich ogólny obliczonym został na kwotę 520.000 K, który to wydatek proponuje Wydział krajowy pokryć z pożyczki amortyzacyjnej na ten cel zaciągnąć się mającej w Banku krajowym.

Z uwagi jednak na okoliczność, iż całkowite przeprowadzenie projektowanych przeobrażeń w gmachu szpitala na szereg lat rozłożonem być musi, zależnem jest bowiem od ewakuacji oddziałów klinicznych w tym gmachu pomieszczonych, Wydział krajowy preliniuje zaciągnięcie w r. 1907 pożyczki na ten cel tylko w częściowej kwocie 83.873 K potrzebnej na pokrycie kosztów tych robót, które w r. 1907 wykonane być mogą.

Jako pierwszą ratę amortyzacyjną tej pożyczki wstawił Wydział krajowy do preliminarza budżetu krajowego szpitala powszechnego we Lwowie na r. 1907 kwotę 5.000 K w przypuszczeniu, iż Wys. Sejm przedłożone niniejszem sprawozdaniem wnioski i program przeobrażeń w gmachu szpitala lwowskiego zatwierdzić raczy.

Zachowując zestawienie ostatecznych wniosków finansowych na koniec sprawozdania, przystępujemy obecnie po sprawozdania odnoszącego się do budowy nowych klinik.

W załatwieniu sprawozdania Komisji sanitarnej o czynnościach Dep. V. Wydziału krajowego tudzież sprawozdania Komisji budżetowej o wniosku nagłym posła Dr. Marsa w sprawie budowy klinik we Lwowie, powziął Wys. Sejm pod dniem 18-go listopada 1905 do ls. 4.184 i 4.367 następujące uchwały:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w dalszym ciągu dokładał wszelkich możliwych starań w celu usunięcia ze szpitala krajowego lwowskiego

budowa gmachu dla nowych klinik.

kliniki dermatologicznej i okulistycznej — jak niemniej 8-miu Sióstr miłosierdzia klinicznych do innego budynku, a to w celu już to poprawy warunków higienicznych tego szpitala i w celu pomieszczenia lekarzy, którzy w szpitalu mieszkać powinni“.

Drugą uchwałą zaś powziął Sejm w następującem brzmieniu:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia ostatecznej umowy z c. k. Rządem co do udziału funduszu krajowego w kosztach budowy brakujących klinik we Lwowie do wysokości sumy 480.000 K i połowy ceny kupna gruntu potrzebego pod budowę gmachu oraz do wydatkowania odpowiedniej sumy na wstępne roboty, gdyby Wydział krajowy uznał za potrzebne rozpocząć te roboty przed najbliższą sesją sejmową“.

Przedstawione w pierwszej części niniejszego sprawozdania szczegóły i program przeobrażeń w gmachu kraj. szpitala powsz. we Lwowie, czynią żądanie poleceniu Wys. Sejmu, zawartemu w uchwale z d. 18. listopada 1905 ls. 4.184.

W wykonaniu zaś drugiej uchwały Wys. Sejmu a mianowicie z dnia 18. listopada 1905 do ls. 4.367 Wydział krajowy składa następujące sprawozdanie.

Pismem z d. 17. października 1905 do l. 151.834 (LW. 97.673/905) c. k. Namiestnictwo udzieliło Wydziałowi krajowemu w myśl zastrzeżenia zawartego w odezwie naszej z d. 19. listopada 1904 l. 107.680 — do przejrzenia i oświadczenia się plany budować się mających gmachów klinicznych, a to według przyjętej alternatywy obszarniejszej, a mianowicie dla budowy kliniki neurologiczno-psychoatrycznej, laryngologiczno-otytrycznej tudzież kliniki okulistycznej i dermatologicznej mieszczących się obecnie w gmachu szpitala lwowskiego.

Po gruntownem przestudyowaniu szczegółów tych planów, które były także rozpatrywane na specjalnej konferencji podczas sesji Wys. Sejmu w dniach 19. i 24. października 1905, okazało się jednak, iż plany te nie odpowiadają stawianym wymogom i że celem należytego pomieszczenia budynków klinicznych zachodzi konieczność dokupienia jeszcze pewnej przestrzeni gruntu oprócz ofiarowanego pod tę budowę, a będącego własnością funduszu krajowego (nabytego od Szimserowej i spadkobierców ś. p. Juliana Markowskiego).

Z tych powodów Wydział krajowy zwrócił udzielone plany i kosztorysy z prośbą o polecenie przerobienia tychże w myśl wskazówek podanych na konferencji powyżej odbytej przy współudziale P. T. posłów sejmowych, reprezentantów Wydziału lekarskiego i architektury c. k. Namiestnictwa, któremu opracowanie tych planów poruczonem zostało.

Pod dniem 8. lutego 1906 do l. 11.835 (LW. 14.691/06) przedłożyło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu nowo opracowane szkice budowy z oznajmieniem, iż pomimo kierowania się możliwą oszczędnością tak pod względem kosztów budowy jak i rozmiarów potrzebnego na ten cel placu budowlanego zachodzi nieodzowna potrzeba dokupienia nie tylko sąsiedniej realności położonej obok gruntów szpitala, ale nadto jeszcze przestrzeni około 500 sążni kw. z przylegającej realności.

W odpowiedzi na pismo powyższe Wydział krajowy pismem z d. 3. marca 1906 do l. 97.673 oświadczył c. k. Namiestnictwu, iż zgadza się w zasadzie na żądane dokupienie gruntu pod budowę klinik atoli pod warunkiem, już przy pierwotnych rokowaniach postawionym, iż c. k. Skarb państwa pokryje połowę ceny kupna tak gruntów już nabytych przez fundusz krajowy i ofiarowanych pod budowę klinik, jakoteż i nowo dokupić się mających i że w tym celu podejmie układy z właścicielami sąsiednich realności graniczących z gruntami będącymi własnością funduszu krajowego, którzy zgłosili się z ofertami na sprzedaż swych realności.

Z pośród ofert wniesionych Wydział krajowy po dłuższych pertraktacjach w kierunku obniżenia ceny przyjął uchwałą z dnia 31. lipca 1906 do l. 26.232 — jako najodpowiedniejsze tak pod względem położenia oferowanych na sprzedaż realności obok gruntów szpitalnych jakoteż co do kupna oferty współwłaścicieli realności PP. dra Karola Czernego, hr. Emilii Łosiowej i dra Tadeusza Goreckiego — obejmujących razem 2 morgi 742 sążni kw. za cenę ogólną 233.040 K czyli około 59 K za sążni kw.

Gdy zaś oferenci wyżej wymienieni deklarowali się sprzedać swe realności funduszowi krajowemu pod warunkiem zawarcia kontraktu kupna w terminie do końca grudnia 1906 r., Wydział krajowy z uwagi na coraz bardziej postępujące parcelacye i zabudowywanie położonych obok szpitala gmachów oraz szybko wznoszące się podrożeń, tudzież opierając się na upoważnieniu Wys. Sejmu zawartem w uchwale z dnia 18. listopada 1905 do Ls. 1.184, zgodził się na ten warunek — zarządził spisanie kontraktu kupna, a po dokonanej intabulacyi onego — wypłatę umówionej ceny kupna, która na razie pokryta została zaliczkowo z funduszu krajowego na rachunek i za zwrotem z funduszu szpitala lwowskiego w drodze pożyczki na ten cel zaciągnąć się mającej.

Pismem z dnia 31. lipca 1906 do l. 26.232 Wydział krajowy uwiadomił c. k. Namiestnictwo o powyższem postanowieniu zakupna gruntu pod budowę klinik, który również przez delegatów c. k. Rządu i fakultetu lekarskiego jako najodpowiedniejszy uznany został — a zarazem upraszał o zarządzenie jak najszybszego sporządzenia ostatecznych planów sytuacyjnych i kosztorysów budowy klinik i zakomunikowanie onych Wydziałowi krajowemu do przejrzania i zaopiniowania.

Wydział krajowy ponowił przy tej sposobności żądanie o rychłe przedłożenie zobowiązującego oświadczenia c. k. Rządu co do pokrycia ze skarbu Państwa połowy kosztów zakupna gruntów tak poprzednio — jak i obecnie nabytych i ofiarowanych pod budowę gmachów klinicznych, która to połowa wynosi ogółem kwotę 189.600 K.

Odpowiedź c. k. Namiestnictwa na pismo powyższe dotąd jeszcze nie nadeszła, a wobec tego Wydział krajowy pomimo osiągniętych w krótkiej drodze informacji, iż prace około wygotowania planów i kosztorysów są w pełnym toku i znacznie postąpiły — pismem z dnia 11. stycznia b. r. do l. 3.974 domagał się jak najrychlejszego przedłożenia tych planów oraz zakomunikowania deklaracyi co do pokrycia połowy kosztów zakupna gruntów.

Na usprawiedliwienie pośpiechu w zarządzeniach odnoszących się do nabycia gruntów względnie wypłaty ceny kupna Wydział krajowy zniewolonym jest zaznaczyć, iż wobec zbyt powolnego tempa, w jakim c. k. władze centralne traktują wogóle sprawę budowy nowych klinik, zachodziła uzasadniona obawa, iż do czasu, zanim konkretna odpowiedź akceptująca przedstawione w pismach tutejszych warunki co do udziału c. k. Skarbu państwa w kosztach budowy nadejdzie — grunta uznane jako najodpowiedniejsze pod budowę — nie byłyby już do nabycia w wymaganej przestrzeni, lub co najmniej cena tychże znacznie podwyższonąby została.

Z przedstawionych tedy powyżej szczegółów tudzież sprawozdania z dnia 29. lipca 1904 LW. 77.236 i sprawozdania z czynności Dep. V. za rok 1904 Wys. Sejm powziąć raczy, iż Wydział krajowy w sprawie ułatwienia i przyspieszenia budowy nowych klinik z gotowością do coraz wyższych ofiar ze strony kraju uczynił nietylko wszystko to, do czego na podstawie uchwał i poleceń Wys. Sejmu był umocowanym, ale nadto poszedł o wiele dalej w kwestyi dokupna gruntu, zaliczając ze skarbu krajowego całą cenę kupna onego, że zatem szybszy postęp dalszej akcyi w kierunku faktycznego rozpoczęcia budowy wyłącznie tylko od współinteresowanych c. k. władz rządowych zależy.

Przystępując do ostatecznych wniosków, Wydział krajowy ma zaszczyt upraszać:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje sprawozdanie niniejsze do wiadomości.
2. Sejm zatwierdza przedłożony program przeobrażeń kraj. szpitala powszechnego we Lwowie i upoważnia Wydział krajowy do zbudowania nowego pawilonu dla chorych zakaźnych obejmującego 60 łóżek.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia w Banku krajowym pożyczki amortyzacyjnej w sumie 520.000 K na pokrycie kosztów przeobrażeń w szpitalu lwowskim i budowy nowego pawilonu dla chorych zakaźnych. Pożyczka ta ma być stopniowo w miarę potrzeby realizowaną — a odpowiednie kwoty na oprocentowanie i amortyzację wstawiane do budżetu szpitala lwowskiego.

4. Sejm zatwierdza wstawiony na ten cel w Rubr. XVIII. p. 102 preliminarza budżetu szpitala lwowskiego na r. 1907 kredyt w kwocie 5.000 K.

5. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na pokrycie ceny kupna pożyczki w Banku krajowym w imiennej wysokości 245.000 K spłacalnej w 44 latach.

6. Sejm zatwierdza wstawiony do preliminarza budżetu szpitala lwowskiego na rok 1907 Rubr. XVIII. poz. 103 kredyt w kwocie 12.250 K na pokrycie I. i II. raty półrocznej tej pożyczki w kapitale i odsetkach i upoważnia Wydział krajowy do wstawiania corocznie do budżetu powyższego szpitala potrzebnego kredytu na raty amortyzacyjne aż do zupełnego umorzenia zaciągniętej pożyczki.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

Mieczysław Onyszkiewicz, w. r.

Członek Wydziału krajowego.